

Roumanie

1947

Rev. Literară - România
Extras din
"Revista Literară" 1947

TARA

ȘI CRITICĂ

14 Decembrie 1947

PREMIUL NOBEL 1947

de N. MORARU

110
Îmi aduc aminte ce profundă impresie și una jumă aprobare a produs premiarea — în timpul războaiului antihitlerist — a binecunoscuței scriitoare americane Pearl Buck. Pentru „Mama”, pentru marea ei dragoste pentru oameni, poate și mai mult pentru „Mândrie” — cântecul femeii libere și egale în drepturi cu bărbatul — romanciera antifascistă a fost distinsă cu premiul Nobel. Era în vremea când satele și orașele ardeau, când cotropitorii nazisti transformau în grajd casa lui Lew Tolstoi în vremea când tablourile marilor pictori francezi erau furate de Goering și poezii libertății ucise în lagăre. Au trecut ani... Și iată, undele ducând departe știrea, au vestit că de astă dată premiul Nobel pentru literatură a fost acordat lui... André Gide. Căminarea a sunat strident, noaptea aceea. Și totuși, așa este. Multă vreme trebuia de ce tocmai Gide, de ce acum pentru ce operă scrisă în ultimii ani.

Asptul brut nu poate fi înțeles decât dacă aruncăm o privire asupra tabloului pe care-l prezintă realitățile literare pe plan mondial. Autorul așa zisului roman de idei „Les faux monnayeurs” este un prea bine cunoscut reprezentant al decadentismului occidental. Individualist feroce, adept al estetismului pur (cu „abateri” oportuniste de circumstanță în discursul celor peste 70 de ani de existență) promotorul unui egoism feroce cu accente de paradă, Gide era adentul „independent” artistului socotind că acesta din urmă trebuie eliberat de sub influența mediului, a oamenilor și a societății. Romanele lui Gide, punând probleme de psihologie fină, tăind firul de păr în patru, aduceau în frământările intelectualilor, obsedați de totalitate însă de conștient al vieții lor, împerechi de pervertire a simțurilor ducând acțiunea (dacă se poate spune așa) pe muchie de cuțit, încercând linia de demarcație între prie-

tenia adevărată și pederastie. Apologet al unei lumi în descompunere, Gide era acelaș zugrav care poieia în aur și o lemnărie putredă și o tencuială măciocată. În clipele masivei ridicări a frontului popular, sub influența evenimentelor, l-am văzut apropiindu-se de lagărul antifascist pentru ca apoi — în 1936-37 — la chemarea marșului trepidant antisovietic, să scrie un fel de prolog Muenchenului în minciinoasele lui cărți despre U.R.S.S. Estet îmbătrânit în rele, reprezentant al descompunerii artei burgheze, în fond, îl vedem pe André Gide colaboraționist, propovăduitor al capitulării, tachen al lui Hitler în primii ani ai războiului. Căci, dacă autorul își începe jurnalul în 1939 prin cuvintele:

„Sper că nu-mi va fi rușine pentru fiecare cuvânt scris aici” — iată o sumă de citate care vor arăta oricui dacă proșpătul purtător al premiului Nobel are de ce se rușina în zilele noastre.

„Curând până și acei pe care îi învinge astăzi Hitler vor fi nevoiți... să-l admire”. Și mai la vale, tot în aceea zi de 7 Iulie 1940 Gide scrie: „E (adică Hitler, n. n.) a procedat genial”.

Intr'adevăr, André Gide e atât de convins de faptul că Hitler învinge, încât se apucă cu asiduitatea unui elev din clasa II-a să studieze limba germană. În curs de doi ani îi putem urmări succesele din netele zăbnice din jurnal. „Invăț cu răbdare cuvinte diferite și le notez în bloc-notes” menționează viitorul premiant. Și alături, cetim: „Nu voi vom transforma Franța, ci Hitler”. Se poate ca astăzi Gide să încerce a ticlui cuvintele în sensul că așa „s'ar trezi conștiințele franceze”. Eftin argument. Îmi amintește de

cuvintele sângerosului director al închisorii Doftana, sburul Savinescu, care spunea deținuților politici infometaji, zdrobiți în bătăi chinuți: „Democraia trebuie să-mi fie recunoscătoare pentru că-i făuresc asemenea cadre”. Numai că meritul nu era al lui, ci al minunașilor antifasciști, după cum, în Franța nu Hitler ci poporul francez a făcut pe maquisarii patrioți. Poziția estetică a lui Gide, individualismul, egoismul și depravarea îi permit următoarea concluzie: „Este g esit să judeci arta după influența moră pe care o exercită. Cu bune simțăminte poți crea o literatură proastă”. Cuvinte semnate de Gide la 2 Septembrie 1940. E un fel de profesie de credință. Cu alte cuvinte, aceeași poziție specifică idealistilor, care separând fondul de formă, închinându-se în fața ultimei, transformă rostul de a fi al artei în căutarea de expresii, forme plastice „mai frumoase”, indiferent de conținut. În plin proces de descompunere a artei, a culturii burgheze, isptul o caracteristic. În slujba imperialismului celui mai agresiv, căutând să justifice toate războaiele și oribilele captivări, fântitorul „de frumos” își dreg glasul pentru a cânta deformat chinul propriei sale patrii, al propriului său popor. Căci... importanță pentru artist e doar forma. Și ca dovadă, iată ce scrie Gide numai trei zile mai târziu:

„Sint în mine posibilități nemărginite pentru a recepționa toate cele ce se potrec. Ce rost are să te fărâmi de gratiile c-livie? — mai bine să teții de mijlocul închisorii”.

Și e drept, Gide a știut să fie consecvent. S'a pus în slujba cotropitorilor, a Vichy-ului, și a fost ocrotit. Nici un fir de păr nu s'a clintit de pe capul lui, n'a îndurat nici o lipsă. Dimpotrivă. Iar în vremea când mulți de francezi cădeau luptând în pă-

...muncitori aduceau, astrei, cu etc
duri, în munti, în satele și orașele
chinute ale Franței, André Gide
scria :

„Lucrul cel mai inteligent este —
să te supui. Eu n'am nici o intenție
de a fi rebel”. Iar patru zile după
aceasta, scriitorul își lămurea defi-
nitiv poziția: „Trăiască gândul în-
cătusat!

Intr'adevăr, în timpul când Ara-
gon și Eluard înnață imnul rezis-
tenței, în vremea când sute de ar-
tisti francezi pun mâna pe armă
și-si închină tot talentul și viața
luptei pentru izgonirea cotorpitori-
lor, iată-l din nou pe André Gide
scriind:

„Ceiace astăzi e denumit colabo-
raționism și trădare mâine se va
chama justă orientare”.

Și mai la vale:

„Dobândesc succese incontestabile
în studiul limbii germane”.

Iată individul. Așa cum apare ori-
cărui cetitor al „jurnalului” apărut
în Franța anului 1946, în Franța
fără germani dar sub stăpânirea
trusturilor anglo-americane. Gide e
tipărit, Gide e în librării, Gide e
impus cetitorului. Dece? Cum să ex-
plici, cum să-ți explici premiarea
lui? Oare într'adevăr scrisul mon-
dial n'are nimic mai demn de dis-
tincțiune? Răspunsul vine însă dela
sine. După marile succese de la Sta-
lingrad, după debarcarea în Africa,
iață-l pe André Gide în Algeria. I
s'au făcut toate facilitările. Nici
nemții nici Pétain nu s'au împotri-
vit. Ba dimpotrivă „Jurnalul” con-
tinuă sub soarele torid african.
Gide nu mai studiază limba germa-
nă. De data aceasta nu-i mai e ne-
cesară limba lui Goethe pe care
poate ar fi meritat s'o cunoască
din tinerețe, pentru a ceti în origi-

PREMIUL NOBEL 1947

(Urmare din pag. 1-a)

grea cumpănă a istoriei — fără teamă de „conținut” — să poată deveni trădători, oarecum justificat. Căci — așa cum propagă școala sa: „în artă valorează doar forma, tiparul în care prinzi ideile, oricari ar fi”.

Premiul Nobel a fost acordat lui Gide. Da, tocmai pentru că el e stereogrupul concret al poziției idealistoreacționare în artă. În clipele când lupta celor două fronturi — imperialist și democratic-antiimperialist se ascute, în vremea când bătălia ideologică atinge o intensitate deosebită, premiarea lui Gide este semnificativă. Căci, de partea imperialismului așăător de războaie, de partea trusturilor monopoliste americano-anglo-franceze, de partea susținătorilor lui Franco și Sfulis, de partea autorilor legilor antimuncitorști din Statele Unite, Franța, Italia, sunt și unii scriitori, oameni de „artă”, care și-au vândut alături de patrie și națiune, conștiința și talentul. Faptul nu este nou. Se știe că Thomas Mann a devenit de mult comis-voiajorul Wall Street-ului, Huxley, Odín, Waldington, Maugham au fugit de mult în America și s'au pus în slujba imperialismului. Este adevărat că tocmai de aceea Richard Waldington n'a mai scris decât un roman pornografic „D agostea lui Casanova”, iar S. Maugham în „Pe ascuțitul Cincow-ului”, ajunge la exaltare mistică. În definitiv nu sunt singurii. Remarque a mers pe acelaș drum. Iar scriitorul american Ezra Pound a devenit nu din întâmplare în timpul războiului cirac al lui Mussolini. De altfel motivele lui Gide, tonalitățile lui Sartre, mizerabilă teorie a „falimentului omului” (fabricată de trădătorul A. Malraux) își găsesc ecourile și originile și în poziția multor scriitori neoș americani, ca Henri Miller, autorul romanelor pornografice „Tropicul Racului”, „Primăvara neagră”, etc. Iată-i panseurile din „Ochiul cosmologic”:

„Sunt absolut indiferent față de soarta lumii. Eu îmi am lumea proprie și soarta mea proprie... Eu exist și arta e totul”.

Și iată un alt panseu, mai precis, al aceluiaș scriitor:

„Când te afli în acord cu tine însuși, nu ți-e oare indiferent ce steag falfăie deasupra capului tău”.

De acord cu tine însuși! Nu cu poporul, nu cu umanitatea. Gide a fost de acord cu el însuși: Când a servit pe nemți, când i-a servit pe americani. De aceea l-au și premiat. Nu e o simplă morală, e o concepție de viață. Cine ar mai putea pune la îndoială că în fond este vorba de pozițiile pe care anume scriitorii le apără, de pozițiile lumii burgheze în descompunere, de domnia trusturilor, de soarta imperialismului?

literatură agresivă, teizistă în sensul preamării lumii descompuse. Bunăoară Dumpsey spune pe față: „Ar-tiștii noștri trebuie să fie la înălțimea crizei contemporane”, iar Kesten propovăduiește „Domnia viitoare a literaturii americane în noua lume a energiei atomice”.

Cum văd scriitorii americani această lume ne-o arată scriitoarea Miriam de Ford, care în „Lost generation” (generație pierdută) ne înfățișează o lume a experiențelor, cu energia atomică unde femeile pierd capacitatea de a naște copii. După mari eforturi se găsește un mijloc de vindecare. Dar unanimitatea consiliului savanților hotărăște că e mai bine să piară seminția umană, generatoare de atâtea nenorociri. Și această generație devine ultima pe planeta noastră.

Sugestiv și convingător, nu? E ceiace gândesc și cecece propagă slugile Wall Street-ului. Nu vreți bombă atomică? Supuneți-vă. Așa cum a propovăduit André Gide. Și vedeți cu ce s'a ales: premiul Nobel.

Dar nu există în lume doar tabăra și forța imperialismului! Cel de al doilea război mondial a trezit împotriva popoarele la lupta pentru o viață mai bună. Alături de oamenii Sovietici, alături de țara socialismului stau cele 100 milioane de suflete din țările democrațiilor noi. Alături de ele stau muncitorii din Franța, din Italia, eroicele popoare grec și spaniol, ponoarele din colo. Scriitorii care n'au știut să rupă cu lumea burgheză care moare nu văd și chiar atunci când sunt cinstiți legătura dintre om și umanitate, nu sesizează locul omului în istorie. Cu atât mai puțin locul lor de scriitori. Dar cei mai mulți dintre acești scriitori sunt trădătorii conștiinței și ideilor largi umanitare. Ei devin mercenarii imperialismului. Cu vremea însă, a devenit clar că sistemul capitalist se mai poate menține doar în condițiile interminabilelor războaie de jaf și cotropire, în condițiile luptei permanente pentru reimpărțirea lumii. Parte dintre scriitorii burghezi — „onești” — servesc cauza imperialismului propovăduind marasmul, neîncrederea în om, capitularea și supunerea „forțelor care ne depășesc”, iar cealaltă operează conștient, contra bani (dolari) foarte sunători și foarte palpabili.

Asistăm la un veritabil dumping de cărți, reviste și broșuri nord-americane. Nu toate au doar caracterul descris mai sus. Un De Woto, un Dumpsey sau un Herman Kesten de pildă pledează deschis pentru o

Acest cuvânt îl au de zis scriitorii adevărați, cei cu dragoste pentru om, pentru omenire. Și ei îl spun. Răspicat, pe față. Scriitorii sovietici, acei care au luptat în tranșee la rând cu ostașii, care au ridicat prin arta lor milioane de oameni la rezistență, au adresat scriitorilor americani un apel, o chemare la conștiință și s'au alăturat scriitorii bulgari, români. Scriitorii italieni au luat atitudine deschisă contra imperialismului cotropitor. Dacă în tabăra imperialistă se caută utilizarea scrisului mercenar drept armă lansatoare de otravă ideologică, dimpotrivă, în lumea democratică-antiimperialistă vin toate conștiințele curate, toți oamenii de artă cărora le e drag progresul.

Conștiința omului de artă, conștiința sa civică, constituie una din temelii, una din condițiile indispensabile pentru făurirea unei literaturi mari, viabile. Oamenii de artă care au îmbrățișat marile idealuri ale umanității nu meditează asupra faptului dacă ideile mari pot naște literatură de proastă calitate. Ei se frământă odată cu masele, se aprind în lupta lor, se inspiră din realizările lor, creiază în ritmul marșului lor. Ei nu taie firul de păr în patru, ci — creiază. De aci vine și puterea lui Fadeev, Șolohov, Tihonov, de aci vine forța lui Aragon și Eluard, de aci vine seva lui Dreiser și a tuturor acelor care merg cu omenirea — înainte!

Gide a primit premiul Nobel. Vechi și perimat premiu. Premiul unei lumi care apune. Dar lumea aceasta putredă nu va cădea de la sine. În convorbirea sa cu Herbert Wallace, generalissimul Stalin spune:

„Capitalismul e putred, dar el nu poate fi compărat pur și simplu cu un capac putrezit, în asemenea măsură încât va cădea de la sine. Transformarea lumii e un proces mare, complicat și chinuitor. Această cauză mare cere o clasă mare”.

Clasă aceasta e clasa muncitoare, purtătoarea celei mai progresiste ideologii din lume. Scriitorii cinstiți, cu dragoste pentru popor și țara lor, nu au alt drum de ales decât acesta: alături de muncitorime, alături de forțele dinamice și înnoitoare ale societății. Capitalismul nu cedează de la sine. O demonstrează dumpingul ideologiei dolarului, premiarea colaboraționistului André Gide. Pentru independență, pentru libertate, pentru democrație și pace, locul scriitorilor este în frontul ideologic antiimperialist.

N. MORARU

~~SECRET~~